

KOMMUNLEDNINGSKONTORET
Mona Agaton
Åke Ringwall

KARTLÄGGNING AV KOMMUNAL FRITIDSVERKSAMHET I TÄBY KOMMUN

SAMMANFATTNING	3
INLEDNING	3
Uppdrag	4
Syfte och mål	4
Metod och tillvägagångssätt	5
Redovisning	6
LAGAR, FÖRORDNINGAR OCH ALLMÄNNA RÅD	7
FRITIDSVERKSAMHET PÅ FRITIDSGÅRD FÖR ELEVER 10-12 ÅR I TÄBY KOMMUN	8
RESULTAT FRÅN ENKÄTUNDERSÖKNING OCH VÅGA VISA	9
RESULTAT INTERVJUER	14
Kommunen ser inte till att fritidsverksamheten för barn i åldrarna 10-12 år är utformad utifrån barnens ålder, mognad, behov, intressen och erfarenhet (2 a kap. 3§ 1985 års skollag).	14
Kommunen ser inte till att all fritidsverksamhet bedrivs i ändamålsenliga lokaler (2a kap. 3§ sista stycket, 1985 års skollag)	20
DISKUSSION	24
SLUTSATSER	28
FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER/FORTSATT ARBETE	29
KÄLLFÖRTECKNING OCH REFERENSER	30

SAMMANFATTNING

Under 2011 genomförde skolinspektionen tillsyn av Täby kommunala grundskolor. Det resulterade i kritik mot att kommunen inte ser till att fritidshem och öppen fritidsverksamhet för elever 10-12 år är utformad utifrån barnens ålder, mognad, behov och intressen samt att kommunen inte ser till att all fritidsverksamhet bedrivs i ändamålsenliga lokaler. Utbildningschefen gav kommunledningskontoret i uppdrag att göra en kartläggning hur fritidsverksamhet bedrivs i de kommunala grundskolorna.

Datainsamlingen inleddes med en enkätundersökning för att få ett kvantitativt underlag för en första lägesbild. För att få djupare kunskap och insikt följdes enkätundersökningen upp med intervjuer.

Resultatet av utredningen visade att det inte erbjuds en likvärdig utbildning i fritidshem och öppen fritidsverksamhet för elever 10-12 år. Tillgången till och utformningen av verksamheten skiljer sig åt mellan olika områden och skolor i Täby. Vid några skolor erbjuds öppen fritidsverksamhet för 10-12 år på någon av kommunen fritidsgårdar som drivs av kultur och fritid. För några skolor är en fritidsgård för långt från skolan för att utgöra ett alternativ. Ett oklart ansvarsförhållande mellan skola och fritidsgård medför att uppdraget från kommunen att erbjuda fritidshem eller öppen fritidsverksamhet för elever 10-12 år behöver tydliggöras.

Många skolor är trångbodda och med lokaler i dåligt skick. Detta gör det svårt för skolorna att ha ändamålsenliga lokaler för fritidsverksamhet och att erbjuda en stimulerande och kreativ miljö.

Mot bakgrund av utredningens resultat kommer en arbetsgrupp att tillsättas för att ta fram förslag till åtgärder för att kommunen ska uppfylla de krav som ställs på huvudman avseende en god fritidsverksamhet både till innehåll och tillgänglighet.

INLEDNING

Skolinspektionens tillsyn av kommunala grundskolor 2011 resulterade i bedömningen att fritidshemmen i Täby kommun i huvudsak erbjuder barnen stimulerande och varierad verksamhet. Tillsynen identifierade dock följande brister inom fritidsverksamheten som kommunen måste åtgärda:

- Kommunen ser inte till att fritidsverksamheten för barn i åldrarna 10-12 år är utformad utifrån barnens ålder, mognad, behov, intressen och erfarenhet (2 a kap. 3§ 1985 års skollag).
- Kommunen ser inte till att all fritidsverksamhet bedrivs i ändamålsenliga lokaler (2a kap. 3§ sista stycket, 1985 års skollag).

Skolinspektionens motivering inom området gruppens storlek och sammansättning löd: Stora barngrupper i lokaler som inte är ändamålsenliga för fritidshemmens verksamhet. Hög ljudnivå, svårt att bedriva meningsfull fritidsverksamhet, trånga utrymmen ofta i flera våningsplan i ofunktionella lokaler gör det svårt att ha överblick.¹

Täby kommun har som svar på Skolinspektionens kritik lämnat följande svar: I ett första steg kommer en kartläggning av fritidshemsverksamhet för åldrarna 6-9 och 10-12 och lokaler för fritidshem och att genomföras med syfte att bedöma verksamhetens utformning och lokalernas ändamålsenlighet. I ett andra steg kommer en handlingsplan att upprättas för eventuella åtgärder som krävs för att fritidsverksamhet och lokaler är funktionella för verksamhetens uppdrag.²

Uppdrag

För att komma till rätta med Skolinspektionens bedömning av kommunens fritidsverksamhet tillsatte utbildningschefen en arbetsgrupp under våren 2012 för att göra en kartläggning av hur fritidshem och öppen fritidsverksamhet för 10-12 år bedrivs och lokalernas anpassning för all fritidsverksamhet.

Utredningen ska presenteras för BGN under hösten 2012. Utifrån resultatet från kartläggningen beslutar utbildningschefen hur det fortsatta arbetet med att ta fram en handlingsplan för åtgärder ska utföras.

Syfte och mål

Syftet är att med en kartläggning få en bild av fritidsverksamheten för barn i åldrarna 10-12 år. Vidare är syftet att se vilka lokaler fritidshem och öppen fritidsverksamhet bedrivs i på respektive skola och i vilket avseende de inte uppfyller Skolinspektionens krav på att vara ändamålsenliga för verksamheten. I uppdraget ingår bara verksamhet och lokaler för fritidshem i kommunala skolor. Mot bakgrund av kartläggningen ska därefter en handlingsplan med förslag på åtgärder tas fram.

Målet är att kommunen ska erbjuda alla barn i åldrarna 10-12 år fritidshem eller öppen fritidsverksamhet, inom ordinarie skola eller inom rimligt avstånd till de som efterfrågar eller har behov av det. Verksamheten ska vara attraktiv och anpassad efter barnens ålder och behov samt att fritidsverksamhet i kommunala skolor ska bedrivas i funktionella lokaler som är anpassade för verksamhetens uppdrag.

¹ Skolinspektionen Kommunbeslut efter tillsyn av Täby kommun, Dnr 43-2010:5177. 2011-12-12

² Tjänsteutlåtande och rapport. Täby kommuns svar till Skolinspektionen. Dnr 115/2011-66. BGN 2012-02-09.

En återkoppling till Skolinspektionen om vidtagna åtgärder för att säkerställa att fritidshemsverksamheten bedrivs enligt ställda krav i skollagen kommer att göras.

Mätbara effekter på sikt

Detta leder till att fritidsverksamheten blir attraktiv och efterfrågad både av elever och personal.

Metod och tillvägagångssätt

Utredningen har genomförts i följande steg:

Litteraturstudier

Diverse rapporter från skolverket och skolinspektionen och olika styrdokument har gått igenom.

Enkät

För att få ett kvantitativt underlag att utgå ifrån inleddes insamling av data med en enkätundersökning. Frågor om skolornas fritidshemsverksamhet för åldrarna 6-9 och 10-12 ställdes till samtliga kommunala grundskolor med förskoleklass och årskurs 1-5.

Intervjuer

För att få en djupare insikt och kunskap följdes enkätundersökningen upp med intervjuer med personal för fritidshem och i vissa fall även rektorer. Intervjuerna ägde rum ute på skolorna eller i några fall per telefon. Under intervjuerna fördes diskussioner mot bakgrund av skollagen SFS 2010:800 14 kap. Fritidshemmet, förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet och kring följande frågor:

- Hur bedrivs fritidsverksamhet för barn 10-12 år?
- Vad behövs för att kunna utforma verksamheten för 10-12 åringar utifrån deras behov, ålder, mognad etc?
- Jämför fritidsverksamheten för elever 6-9 år med verksamheten för elever 10-12 år. Vad görs för de yngre åldrarna och hur motsvarar det utmaningar och behov för 10-12-åringar?
- Beskriv hur lokaler används och fungerar för fritidsverksamhet
- Bedrivs fritidsverksamheten i ändamålsenliga lokaler och med god inne och utemiljö - eller/vad behövs för att verksamheten ska kunna bedrivas i ändamålsenliga lokaler enligt krav i skollag och lgr11?

Sammanställning och analys av VÅGA VISA

Resultatet från enkätundersökningen Våga Visa 2012 med frågor kring barnets fritidshem har samlats in, sammanställts och bedömts. Enkäteten innehåller svar från föräldrar i årskurs 2.

Faktaundersökning

Ett utkast har skickats ut till samtliga skolor som ingått i undersökningen för inhämtning av synpunkter.

Redovisning

Samtliga kommunala grundskolor med förskoleklass och årskurs 1-5 är inplacerade i tre skolområden: västra, norra och östra. Varje enskild skolenhet har besökts men resultatet presenteras i dessa tre områden.

- Västra området

Ellagårdsskolan, Erikslundsskolan, Rösjöskolan, Vallatorpsskolan

- Norra området

Byleskolan, Kyrkskolan, Löttingelundsskolan, Midgårdsskolan, Myrängen,

- Östra området

Drakskeppsskolan, Norskolan, Näsbyarksskolan, Slottparksskolan, Viggbysskolan, Ytterbyskolan

Avgränsning

I uppdraget ingår enbart skolor och fritidshemsverksamhet som drivs i kommunal regi.

Definitioner

Fritidshem – avser verksamhet med inskrivna elever 6-9 år och 10-12 år.
 Öppen fritidsverksamhet – avser verksamhet som bedrivs för elever 10-12 år i undervisande skola eller på fritidsgård.

Ändamålsenlig - Skolinspektionen har inte tagit fram någon definition av ändamålsenliga lokaler. I föreliggande rapport görs tolkningar utifrån beskrivningar i skollagen och Skolverkets allmänna råd om kvalitet i fritidshem samt utifrån Skolinspektionens rapport.

Tolkning av ändamålsenlig i skolinspektionens rapport:

- Funktionella – anpassade till verksamheten
- Lokaler i ett våningsplan
- Bra ljudnivå

Ej ändamålsenliga

- Trånga utrymmen – inte anpassade till fritidsverksamhet
- Flera våningsplan (svårt utöva tillsyn)
- Hög ljudnivå

Lagar, förordningar och allmänna råd

Nedan redovisas de lagar, förordningar och allmänna råd som styr fritidshemsverksamheten. I skolinspektionens rapport från tillsynen 2011 anges lagrum från den förra skollagen. Det som skett i och med ny lagstiftning är att läroplanen ska gälla även för fritidshem. Lagstiftaren anser att fritidshemmet ska ses som ett komplement till skolan vilket kan bidra till att målen nås. Med denna markering har lagstiftaren bakom den nya skollagen velat markera samhörigheten mellan skola och fritidshem.³

Skollagen kap 14 Fritidshem

Erbjudande av utbildning

3§ Varje kommun ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i kommunens förskoleklass, grundskola och grundsärskola. Hemkommunen ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever som går i en fristående skola i de fall huvudmannen inte erbjuder sådan utbildning.

4§ Utbildning i fritidshem ska erbjudas så snart det framkommit att elever har behov av en sådan plats.

7§ Fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då elever fyller 13 år. Från och med höstterminen det år då eleven fyller 10 år får öppen fritidsverksamhet erbjudas i stället för fritidshem, om eleven inte på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem.

9 § Huvudmannen ska se till att elevgrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att eleverna i övrigt erbjuds en god miljö.

10§ En elev i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola ska erbjudas utbildning i fritidshem vid eller så nära som möjligt den skolenhet där eleven får utbildning.

Skollagen 25 kap.

4 § Enligt 14 kap. 7§ får en huvudman under vissa förutsättningar erbjuda öppen fritidsverksamhet i stället för fritidshem. Den öppna fritidsverksamheten ska genom pedagogisk verksamhet komplettera utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och andra särskilda utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras. Verksamheten ska erbjuda barnen möjlighet till utveckling och lärande samt en meningsfull fritid och rekreation.

Skollagen kap 2 kap.

³ Nya skollagen – en lagkommentar. JP Infonet förlag. s 46

35§ För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.

SKOLFS (2010:37) Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

Om "God miljö för utveckling och lärande"

Om "Övergång och samverkan" - Samarbetsformer mellan förskoleklass, skola och fritidshem ska utvecklas för att berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande.

Skolverkets allmänna råd 2007 - Kvalitet i fritidshem

Lokaler och utemiljö

Kommunen bör se till att fritidshemmets lokaler och utemiljö är trygga, säkra, hälsosamma och utvecklande. De ska vara utformade så att de möjliggör en god varierad pedagogisk verksamhet som stödjer barns lärande och utveckling såväl enskilt som i grupp. Vidare vara utformade så att både inne- och utemiljön gör det möjligt för personalen att ha uppsikt över de barn de ansvarar för.

Skollagen anger att fritidshemmets lokaler ska vara ändamålsenliga vilket innebär att lokalernas storlek, utformning, samt utemiljö ska möjliggöra för fritidshemmet att bedriva en god pedagogisk verksamhet som utgår från barnens behov och intressen. Lokalernas storlek och utformning, miljöfaktorer som luft, ljud och ljus samt val av material bör vara sådana att fritidshemmet kan bedriva en god pedagogisk verksamhet. Det behövs utrymme för aktiviteter av olika slag, alltifrån skapande och livlig aktivitet i stora grupper till vila och lugna aktiviteter i mindre grupper.

FRITIDSVERKSAMHET PÅ FRITIDSGÅRD FÖR ELEVER 10-12 ÅR I TÄBY KOMMUN

Sedan många år bedriver Täby kommun fritidsverksamhet för 10-12-åringar i kultur och fritids regi på följande platser:

Täby kyrkby

Musikhuset Runan – Må-Fr 14-18. För elever i årskurs 4-6.

Design Forum – Må 15-18. Pysselgrupper för elever i årskurs 4-6.

On 15-17. Scrapbooking för elever i årskurs 4-6.

Gribbylund

Gribbygårds fritidsgård – Må-fr 13.30-17.30. Öppen verksamhet för elever i årskurs 4-6.

Täby centrum

Hermelinen – Må-fr 13-18. Fritidsklubb, inskriven verksamhet för elever i årskurs 4-6. Även lov och skolfria dagar 08.00 -18.00.

Må-fr 14-18. Öppen verksamhet för elever i årskurs 4-6.

Vallatorp

Myran – Må-fr 14-18. Öppen verksamhet för elever i årskurs 4-6.

Fullmäktige har fastställt följande effektmål för kultur- och fritidsnämnden att gälla för verksamheterna 2013: Kultur och fritid har attraktiva mötesplatser; Ett hållbart synsätt genomsyrar kultur och fritids verksamheter; Kultur och fritid har en kvalitetssäkrad verksamhet; Det är tryggt att delta i kultur och fritids aktiviteter; Goda förutsättningar för ett aktivt och hälsosamt liv ges; Ett effektivt resursutnyttjande genomsyrar kultur och fritids verksamheter.

Dessa effektmål resulterar i tre aktiviteter per fritidsgård.

RESULTAT FRÅN ENKÄTUNDERSÖKNING OCH VÅGA VISA

I maj 2012 genomfördes en enkätundersökning där samtliga rektorer för kommunala skolor med förskoleklass och årskurs 1-5 deltog. I enkäten ställdes frågor om fritidshem för elever 6-9 år och fritidshem eller öppen fritidsverksamhet för elever 10-12 år. Svarsfrekvensen var 100 procent motsvarar 12 skolenheter. Frågor om fritidshem för 10-12 år besvarades av sju skolenheter. Det lägre antalet skolor kan förklaras med att två rektorer ingår i en resultatenheter med 2 till 3 andra skolor samt att två skolor är organiserade med f-3 och därmed saknar elever i dessa åldrar. Nedan redovisas svar med kommentarer som kan kopplas ihop med den kritik som framfördes av Skolinspektionen vid tillsynen 2011.

Fritidshem för elever 6-9 år

1. Lokalerna är funktionella för verksamheten

Stämmer mycket bra (3)

Stämmer bra (7)

Stämmer dåligt (2)

Kommentar: Två skolor anser sig inte ha lokaler som är anpassade för verksamheten. Detta tas vidare för fortsatt och fördjupat arbete med att ta fram en handlingsplan för vilka åtgärder som krävs för att alla skolor ska ha tillgång till ändamålsenliga och funktionella lokaler för fritidshem.

2. Lokalerna stimulerar till en kreativ pedagogisk verksamhet

Stämmer mycket bra (2)

Stämmer bra (9)

Stämmer dåligt (1)

Kommentar: En skola signalerar att de inte anser sig ha möjlighet till en stimulerande och kreativ verksamhet i sina lokaler. Det är få som anser att det stämmer mycket bra. Detta tas vidare för diskussion och analys kring förslag till åtgärder för förbättringar.

3. Fritidshemmet har egen hemvist

Ja (10)

Nej (2)

Kommentar: Två skolor har inte egen hemvist för fritidshem. Om vikten av att ha en egen hemvist eller inte får bli en fråga att ta med för det fortsatta fördjupningsarbetet.

4. På skolan samverkar skola och fritidshem

Stämmer mycket bra (9)

Stämmer bra (2)

Stämmer dåligt (1)

Kommentar: I förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet betonas vikten av samarbetsformer mellan dessa. Samarbetet ska utgå från de nationella mål och riktlinjer som gäller för respektive verksamhet. Det är viktigt att det sker ett sådant samarbete på samtliga skolor.

Fritidshem och öppen fritidsverksamhet för elever 10-12 år

1. Vår skola har fritidshemsverksamhet för barn i åldrarna 10-12 år

Ja (5)

Nej (2)

Om nej, hur löser ni det:

Hänvisar till kommunens öppna fritidsgårdar.

Samarbetar med områdets fritidsgård.

Kommentar: Huvudmannen är enligt skollagen skyldig att erbjuda fritidshem för elever upp till 13 år. Det finns möjlighet för en skolenhet att erbjuda öppen fritidsverksamhet om inte eleven har särskilda behov som kräver fritidshem. Verksamheten ska vara lokaliserad vid eller så nära som möjligt den skolenhet eleven går i. De fritidsgårdar som vissa skolor hänvisar eleverna till för öppen fritidsverksamhet, och som i vissa fall även har inskriven verksamhet, för 10-12 åringar är inte alltid i nära anslutning till den ansvariga skolenheten.

Ansvarsförhållandet mellan skola och fritidsgård avseende mål och planering av verksamheten som bedrivs för 10-12 åringar på fritidsgårdarna behöver ses över och tydliggöras. De övergripande målen och allmänna bestämmelser i skollagen och läroplanen kring fritidshemmet gäller även öppen fritidsverksamhet. I skollagen 25 kap 4 § framgår att den öppna fritidsverksamheten ska genom

pedagogisk verksamhet komplettera utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och andra särskilda utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras. Verksamheten ska erbjuda barnen möjlighet till utveckling och lärande samt en meningsfull fritid och rekreation. Hur kommunen ställer sig till att lösa sitt uppdrag med fritidshem för 10-12 år i kultur och fritids regi behöver diskuteras och tas fram riktlinjer för. Det behöver säkerställas att fritidsverksamhet för 10-12 åringar på fritidsgård bedrivs enligt gällande lagstiftning och håller en hög kvalitet.

2. Lokalerna för fritidshem 10-12 år är funktionella för verksamheten

Stämmer mycket bra (1)

Stämmer bra (3)

Stämmer dåligt (3)

Om det stämmer dåligt, motivera: Trångt, saknas utrymme.

Kommentar: Tre skolor har angett att lokalerna inte är funktionella och anpassade för fritidshem 10-12 år. Detta behöver tas vidare för fördjupat arbete kring åtgärdsförslag.

3. Lokalerna stimulerar till en kreativ pedagogisk verksamhet

Stämmer mycket bra (1)

Stämmer bra (3)

Stämmer dåligt (3)

Om stämmer dåligt, motivera: Små lokaler, lokaler saknas.

Kommentar: Tre skolor har angett att lokalerna inte möjliggör en kreativ och pedagogisk verksamhet och bara en skola framför att det stämmer mycket bra. Detta behöver tas med i ett fortsatt fördjupningsarbete.

Erbjuds fritidshem på skoloven

Ja (6)

Nej (1)

Kommentar: Enligt skollagen 14 kap 8 § ska fritidshem erbjudas på skollov. Det behöver säkerställas att huvudmannens skyldigheter uppfylls vid eller nära elevens undervisande skola.

Sammanfattning

I stort ger resultatet av enkäten ger visst stöd för de brister som identifierades av Skolinspektionen vid tillsynen 2011. Elever 10-12 år erbjuds inte alltid fritidshem på sin undervisande skola utan hänvisas till kommunens fritidsgårdar. Dessa ligger inte alltid i nära anslutning till elevens skola samt att det är oklart om fritidsgårdarna i kultur och fritids regi utför uppdraget utifrån mål och riktlinjer i gällande styrdokument. Hur uppdraget för kultur och fritid ser ut behöver ses över. Flera skolor uppger att det saknas funktionella och ändamålsenliga lokaler för fritidshem i allmänhet och för fritidshem 10-12 år i synnerhet. I de fall det

finns lokaler är de trånga och stimulerar inte till en kreativ pedagogisk verksamhet. Detta resultat kommer att följas upp i det efterföljande arbetet med att ta fram en åtgärdsplan för att komma till rätta med de brister som kan konstateras och för att få fritidshem och öppen fritidsverksamhet med hög kvalitet.

Våga Visa – frågor om fritidshem i årskurs 2

Föräldrar med barn i årskurs 2 svarade på frågor om fritidshem i 14 skolor. Dessa frågor var bara en mindre del av enkätundersökningen VÅGA VISA.

Svarsfrekvensen varierade från 53 – 85 procent där de flesta hamnade kring 72 procent. Resultatet måste därför tolkas med försiktighet. Ambitionen är därför främst att peka på vissa övergripande mönster och att det går att se tendenser i materialet.

1. Fritidshemmets verksamhet är stimulerande och utvecklande för mitt barn. (Medelvärde Täby kommun: 3,3)

I alla tre skolområden finns skolor med fritidshem som hamnar under medelvärdet. Samtliga skolor får ett positivt svar över medelvärdet totalt sett men det är endast vid 6 skolor som det angetts att påståendet ”stämmer mycket bra”. Vid 9 av 14 skolor har ett stort antal svar angetts att detta påstående ”stämmer ganska dåligt/stämmer mycket dåligt”. Detta är trots låg svarsfrekvens en markering om att det finns ett visst missnöje med hur verksamheten bedrivs vid flera skolor.

2. Mitt barn är med och påverkar de gemensamma aktiviteterna på fritidshemmet. (Medelvärde Täby kommun: 3,1)

I alla tre skolområden finns skolor, 9 av 14, som hamnar under medelvärdet. De 5 skolor som hamnat på medelvärdet eller högre har fått många svar ”vet ej”. Generellt får detta påstående ett mycket stort antal svar ”Vej ej” i kombination med högt antal svar att påstående ”stämmer ganska dåligt/mycket dåligt”. Det tyder på att det saknas kunskap om vad det innebär att vara med och påverka vilket i sin tur kan påverka en mer negativ inställning till påståendet. Detta förstärks av att det i alla tre områden finns skolor som fått ett lägre värde än medelvärdet på båda svarsalternativen ”stämmer ganska bra/stämmer mycket bra”. Det bör väcka tankar om att fundera över hur planeringen av aktiviteter ska involvera barnen i högre utsträckning och hur det ska kommuniceras till föräldrarna.

3. Personalen informerar mig om hur mitt barn har det på fritidshemmet. (Medelvärde Täby kommun: 2,9)

I alla tre skolområden finns skolor, 4 av 14, som hamnar under medelvärdet. På 9 skolor uppnås värden över medelvärdet på alternativet stämmer ganska bra/mycket bra men samtidigt får flera av dessa skolor även höga eller mycket höga värden på "stämmer ganska dåligt/mycket dåligt". Det signalerar om att det på många skolor finns ett behov hos föräldrar att få mer information om hur barnet har det på fritidshemmet.

4. Personalen på mitt barns fritidshem är kompetent. (Medelvärde Täby kommun: 3,4)

I alla tre skolområden finns skolor, 7 av 14, som hamnar över medelvärdet men lika många hamnar under. De allra flesta svaren har angetts med alternativen att det stämmer ganska eller mycket bra. Men ett par skolor har fått många svar att det "stämmer ganska dåligt/ mycket dåligt". Påståendet har även ett något högre antal svar "vet ej". Resultatet ger en indikation om vikten av att ha utbildad personal.

5. Fritidshem och skola samarbetar. (Medelvärde Täby kommun: 3,6)

I alla tre skolområden finns skolor, 5 av 14, som hamnar under medelvärde men totalt sett har nästan samtliga höga värden på svarsalternativen "stämmer ganska bra/ eller mycket bra". Några skolor avviker från de övriga med få svar om att antagandet stämmer, har ett högt antal negativa svar och många "vet ej". Resultatet i sin helhet pekar på att föräldrar upplever/anser att det sker ett nära samarbete mellan skola och fritidshem i de kommunala skolorna. Men resultatet signalerar även till de skolor med låga värden att se över sin organisation.

6. Jag är nöjd med verksamheten på mitt barns fritidshem. (Medelvärde Täby kommun: 3,4)

I alla tre skolområden finns skolor, 5 av 14, som hamnar under medelvärdet. Av dessa är det 4 skolor som får ett högt antal svar om att påståendet "stämmer ganska dåligt". Men generellt får skolorna höga värden på påståendena om att det "stämmer ganska bra/ eller mycket bra". Trots en ojämn och i vissa fall låg svarsfrekvens tyder resultatet på att det på skolorna bedrivs bra och uppskattad verksamhet. Några skolor avviker mer negativt än de övriga från medelvärdet i Täby vilket behöver uppmärksammas.

Sammanfattning

Något som berör flertalet skolor är kritiken från föräldrarna att fritidshemmens verksamhet inte är tillräckligt stimulerande och utvecklande för barnen. Det framgår även tydligt att många föräldrar inte känner till eller förstår vad det innebär att barnen är med och påverkar de gemensamma aktiviteterna. Många föräldrar upplever även att de inte får information av personalen om hur barnet

har det. Däremot tyder resultatet på att de flesta anser att personalen är kompetent. Personalens utbildning och kompetens har betydelse för alla sex påstående vilket förstärker kommunens mål med att öka andelen personal med högskoleutbildning. Generellt framgår av resultatet att föräldrar anser det sker ett bra samarbete mellan skola och fritidshem. Skolor med sämre värden får en signal om att se över sin organisation. Vidare framgår att föräldrar huvudsakligen är nöjda med verksamheten på fritidshemmen. Men flera skolor hamnar under medelvärdet på ett eller flera påståenden.

Resultatet på Våga Visa ger samtliga skolor ett bra underlag för att se över hur och var förbättringar behöver genomföras för att utveckla och höja undervisningens kvalitet på fritidshemmet. Även om svarsfrekvensen är låg för vissa skolor samt att vissa påståenden kan vara svåra för föräldrar att ha en uppfattning om, så går det att peka på vissa mönster och tendenser i materialet. Skolorna får en fingervisning om vad som upplevs som brister och som kan behöva förändras eller förbättras.

RESULTAT INTERVJUER

Kommunen ser inte till att fritidsverksamheten för barn i åldrarna 10-12 år är utformad utifrån barnens ålder, mognad, behov, intressen och erfarenhet (2 a kap. 3§ 1985 års skollag).

Nedan redovisas hur skolorna i respektive område tillhandahåller/erbjuder fritidsverksamhet för barn i åldrarna 10-12 år idag.

VÄSTRA OMRÅDET

Ellagårdsskolan, Erikslundsskolan, Rösjöskolan, Vallatorpsskolan

Fritidshem och öppen fritidsverksamhet för 10-12 år

- På två av skolorna finns idag cirka 50 inskrivna barn i årskurs 4 (verksamheten upphör vecka 44 på den ena skolan).
- En skola har öppen verksamhet.
- Tre skolor har inte fritids för årskurs 5.
- En skola saknar fritidshem och öppen verksamhet för 10-12 år.
- Samtliga skolor erbjuder fritidsgårdarna Myran, Hermelinen eller Runan.

Det erbjuds viss fritidsverksamhet i området. Varken öppen eller inskriven verksamhet finns för elever i årskurs 5 för närvarande. På en skola ses det mer som en förlängd skoldag. Från två skolor framförs att det finns ett mycket litet eller inget behov av fritidshem för 10-12 år i området. Eleverna är självständiga och tar sig själva till olika aktiviteter. Elevunderlaget minskar även i årskurs 4 då många byter till skolor med musikklasser eller internationella engelska skolan. Det har genomförts en förfrågan om behov. Många anmälde intresse och personal anställdes. Men vid skolstart hade många elever hoppat av. Det ger skolan ekonomiska problem och svårigheter med personalplanering. Det krävs minst 16 elever för att få ekonomi för en verksamhet. Personalkostnad är lika hög för fritidshem oavsett elevernas ålder men peng för fritids 10-12 år är betydligt lägre än för 6-9 år. Samtliga erbjuder fritidsverksamhet på fritidsgårdar. Några skolor har kontakt med gårdarna och gör besök med eleverna i årskurs 3. Något närmare och djupare samarbete sker inte med fritidsgårdarna. För många barn i detta område är detta inte ett alternativ då fritidsgården ligger på för långt avstånd från skolan. För barn i behov av särskilt stöd ordnas med fritidshem.

Kommentar: Det saknas fritidshem och öppen verksamhet för 10-12 år på flera skolor. De fritidsgårdar som erbjuds ligger för långt bort för att vara ett alternativ/av intresse för många.

Ändamålsenliga lokaler och stimulerande inne- och utemiljö för fritidsverksamhet 10-12 år.

- Tre skolor saknar eller har begränsad tillgång till lokaler, på en skola bedrivs ingen verksamhet
- En skola har bra lokaler som är byggda för att integrera fritidshem, men bara för 6-9 år
- En skola samutnyttjar lokaler för skola och fritidshem
- Två skolor har kreativ innemiljö men i små lokaler. Saknar plats för 10-12 år. En skola anser sig ha en hygglig innemiljö
- Utemiljön är god på tre skolor men behöver förbättras på en skola.

Skolorna saknar i allmänhet funktionella och anpassade lokaler för fritidshem och öppen fritidsverksamhet för 10-12 år. Även om vissa skolor är byggda för integrerade fritidshem är de idag för trångbudda. Detta beror delvis på ett för närvarande högt elevtryck och ett stort antal elever i lägre åldrar. Skolorna anser sig inte ha tillräckligt elevunderlag eller möjlighet att bedriva fritidshem för 10-12 år utan hänvisar till fritidsgårdar. Innemiljön anses av de flesta vara kreativ och stimulerande men då utrymmena ofta är små blir det svårt att utveckla verksamheten. Allt som tas fram måste plockas bort. Utemiljön framhålls som god på tre av skolorna. Den erbjuder bra möjligheter för lek och lärande. Den kan utvecklas genom att delas in i olika uterum. På en skola framförs att det krävs

mer av fast spännande lekutrustning, ex. pingisbord och utmanande klätterställningar, för äldre åldrar vilket de idag saknar. På två skolor har personal genomgått utbildning i utomhuspedagogik. De ska fortsätta med äventyrspedagogik.

Kommentar: Skolorna har små och begränsade lokalutrymmen för fritidshem i allmänhet och för fritidshem för 10-12 år i synnerhet. Detta behöver ses över för att möjliggöra för skolorna att bedriva verksamhet även för elever i årskurs 4-5. Utveckla tankar kring uterum för att kunna utnyttja utemiljön i högre grad.

Utveckling och lärande (mål, planering, uppföljning, samverkan)

- Tre skolor arbetar utifrån uppsatta mål från läroplan, skollag och Täby kommuns verksamhetsplan.
- En skola saknar verksamhet för 10-12 år
- På två skolor sker planering både enskilt för fritidshem och tillsammans med skolan/en skola enbart ihop med skolan
- Samtliga tre skolor som bedriver verksamhet har regelbundna uppföljningar
- Bra och nära samverkan mellan fritidshem och skola sker på de tre skolorna
- Ingen av skolorna har samverkan med fritidsgårdar men besöker och informerar om deras verksamhet i årskurs 3.

Skolorna som bedriver fritidsverksamhet för 10-12 år, för närvarande endast för årskurs 4, har tydliga mål för verksamheten och planerar både enskilt och tillsammans med skolan. Det erbjuds ett varierat utbud av aktiviteter som är anpassat för elever i årskurs 4. Detta är en begränsad verksamhet för skolorna till stor del beroende på liten efterfrågan och i nuläget finns inte motsvarande verksamhet för elever i årskurs 5. Det sker samverkan både med skolan och mellan avdelningar framförs från de tre skolor som bedriver verksamheten. Samtliga skolor erbjuder fritidsverksamhet på fritidsgårdarna Myran, Hermelinen och Runan. Skolorna besöker fritidsgårdarna med elever i årskurs 3 och informerar om deras verksamhet. Det sker inte något samarbete med fritidsgårdarna.

Kommentar: Uppdraget att bedriva fritidshem eller öppen fritidsverksamhet för 10-12 år och samarbete mellan de skolor som erbjuder denna verksamhet på någon av kultur- och fritids fritidsgårdar behöver ses över. Läroplan gäller även för fritidshem. Hur säkerställs kvalitet i fritidsverksamhet för 10-12 år som bedrivs i kultur och fritids regi? Räcker de mål som sätts upp av kultur och fritidsnämndens för verksamheterna?

NORRA OMRÅDET

Byleskolan, Kyrkskolan, Löttingelundsskolan, Midgårdsskolan, Myrängen,

Fritidshem och öppen fritidsverksamhet för 10-12 år

- En skola har 38 inskrivna barn i fritidshem för 10-12 år
- Två skolor har cirka 10 inskrivna barn var i årskurs 4 men eleverna är placerade i fritidshem tillsammans med barn 6-9 år
- Två skolor erbjuder fritidsgård för fritidsverksamhet 10-12 år, men erbjuder vid behov plats för elever i årskurs 4 i klubb för årskurs 3.
- Två skolor besöker fritidsgård med elever i årskurs 3.

En skola bedriver fritidshem för cirka 60 procent av alla 10-12 åringar. Övriga skolor bedriver mindre verksamhet ihop med elever i årskurs 3 men för två skolor läggs uppdraget till största del ut på fritidsgård. De hänvisar till att det sedan länge funnits en inställning i Täby att om det finns en fritidsgård i området så ska årskurs 4-5 gå dit. De anser även att det är viktigt att föräldrar ger sina barn ansvar. Några skolor uppger att det tidigare fanns samarbete med fritidsgården men att de idag bara gör besök med årskurs 3 och sprider information om fritidsgårdens verksamhet. Två av skolorna anger att behovet är för litet för att starta egen grupp för 10-12 år. Det krävs minst 15-20 barn för att anställa en personal för tre timmar per dag. Föräldrar framför att för dem är trygghet viktigast och därför är inte fritidsverksamhet i en skola för årskurs 6-9 eller fritidsgård ett alternativ.

Ändamålsenliga lokaler och stimulerande inne- och utemiljö för fritidsverksamhet 10-12 år

- Tre skolor har begränsad tillgång till lokaler och för två av dessa är lokalerna i mycket dåligt skick eller i behov av underhåll
- Två skolor saknar lokaler för att bedriva verksamheten
- Två skolor samutnyttjar lokaler för skola och fritidsverksamhet
- En skola har egna lokaler men i mycket dåligt skick
- Två skolor har kreativ innemiljö trots att de är trångbodda
- En skola anser sig inte ha en kreativ och trevlig innemiljö
- Utemiljön på de tre skolor som har verksamhet är mycket bra och stimulerande.

Samtliga skolor uppger att de är trångbodda. Två skolor saknar lokaler för fritidshem eller fritidsverksamhet för 10-12 år. De flesta delar lokaler med skolan och det krävs bra organisering och samarbete för att få det att fungera. Även om flera har en stimulerande innemiljö så säger sig några behöva tillbringa en stor del av tiden ute. En skola framför att en bra verksamhet beror inte enbart på

tillgång till bra lokaler på skolan utan att den kännetecknas av duktig och engagerad personal. Den behöver inte heller bedrivas i lokaler på skolan utan utomhus och utanför skolan. På samtliga skolor finns en fin och stimulerande utemiljö.

Kommentar: Skolorna har små och begränsade utrymmen för fritidshem och öppen fritidsverksamhet för 10-12 år. En skola ska genomgå en omfattande om- och tillbyggnad där lokaler för fritidshem ingår. Den fina utemiljön kan tas tillvara med kreativa uterum för både skola och fritidshem.

Utveckling och lärande för fritidsverksamhet 10-12 år (mål, planering, uppföljning, samverkan)

- Tre skolor med fritidsverksamhet för 10-12 år arbetar utifrån tydliga och dokumenterade mål från läroplan, skollag
- Två skolor saknar verksamhet för 10-12 år
- På en skola planerar fritidshem både enskilt och tillsammans med skolan, en enbart enskilt och en enbart ihop med skolan
- Samtliga tre skolor som bedriver verksamhet har regelbundna uppföljningar
- På två skolor sker nära samverkan mellan fritidsverksamhet och skola medan en skola uppger att denna samverkan fungerar dåligt
- Två skolor har nära samverkan med fritidsgård.

Skolorna anser att det är viktigt med nära samarbete mellan fritidshem och skola. De ska komplettera varandra och planering sker både ihop och enskilt. En skola anger att det på grund av personalbrist inte finns tid för gemensam planering med skolan. Förutom dålig samverkan får fritidsverksamheten inte heller låna skollokaler för sin verksamhet. Det framförs behov om nätverk med fritidshemspersonal från andra skolor för att få tips och idéer.

Kommentar: Fundera över hur goda idéer, samverkan och dialog kan överföras mellan skolorna.

ÖSTRA OMRÅDET

Drakskeppsskolan, Norskolan, Näsbyarksskolan, Slottparksskolan, Viggbysskolan, Ytterbyskolan

Fritidshem och öppen fritidsverksamhet för 10-12 år

- En skola har öppen fritidsverksamhet med cirka 140 elever
- Tre skolor har fritidshem för 10-12 år, 40, 33 respektive 18 elever, men på en av skolorna ges verksamheten endast för elever i årskurs 4.
- Två skolor är organiserade med f-3
- Ingen av skolorna erbjuder verksamhet på någon fritidsgård

- På en skola arbetar 1-3 personal medan de tre övriga har en fritidspersonal.

I området erbjuds fritidshem och fritidsverksamhet men saknas för årskurs 5 på en skola. Några undantag görs för elever från andra kommuner som går i musikklasser. På tre av skolorna arbetar endast en personal med verksamheten vilket skolorna påpekar begränsar möjligheterna genomföra aktiviteter utanför skolans lokaler. En skola arbetar med målet att alla elever ska prova på eller ha egna aktiviteter utanför skolan. De erbjuder ett stort urval av prova-påaktiviteter. Övriga aktiviteter som skolorna erbjuder är idrott, bakning, läxhjälp, pyssel, utelek etc. Ingen av skolorna har samarbete med någon fritidsgård. Det är heller inte någon som känner till om eleverna besöker någon fritidsgård. Det saknas en fritidsgård i området. Det framförs att en fritidsgård finns med i planeringen av den nya ombyggda Näsbyarksskolan. En skola nämnde att det finns planer på att nyttja det nystartade KOMTEK i Vallatorpsskolan.

Kommentar: En skola har för närvarande inte fritidshem för årskurs 5. Det saknas en fritidsgård att erbjuda fritidsverksamhet på i området.

Ändamålsenliga lokaler och stimulerande inne- och utemiljö för fritidsverksamhet 10-12 år

- Tre av de fyra skolor som bedriver fritidshem eller öppen fritidsverksamhet för 10-12 år har små och slitna lokaler men anpassade för verksamheten
- En skola anser att lokalerna inte är anpassade för årskurs 4-5
- Tre skolor har egna lokaler för verksamheten men de är små, ej öppet belägna och i behov av upprustning
- En skola har verksamheten i klassrum
- En skola har en kreativ och stimulerande innemiljö/de tre övriga har inte en stimulerande innemiljö
- Utemiljön är fin och stimulerande på samtliga skolor

Av de fyra skolor med fritidsverksamhet för 10-12 år uppger samtliga att de har slitna och små utrymmen. En skola ska totalrenoveras de kommande åren. En skola anser att de inte har lokaler som är anpassade för 10-12 år och flera uppger att innemiljön inte är så stimulerande. Utemiljön är fin med bra möjligheter till olika aktiviteter och som för en skola delas med en fristående skola.

Utveckling och lärande för fritidsverksamhet 10-12 år (mål, planering, uppföljning, samverkan)

- Två skolor har tydliga och dokumenterade mål utifrån läroplanen/två skolor saknar detta
- Två skolor är organiserade med f-3

- En skola planerar både enskilt och med skolan/på övriga tre skolor planerar fritids självständigt
- Två skolor har regelbunden uppföljning som dokumenteras
- Två skolor har endast muntlig uppföljning
- En skola har nära samverkan mellan skola och fritidsverksamhet samt två andra skolenheter/övriga har liten eller nästan ingen samverkan med skolan
- Ingen av skolorna har något samarbete med fritidsgård eller gör besök med årskurs 3

En skola har utöver de övergripande målen i läroplanen ett eget mål att alla elever ska prova på eller ha en egen aktivitet utanför skolan. För skolorna där några tydliga mål ännu inte tagit fram för verksamheten och där uppföljningen sker muntligt uppges att verksamheten är ny och att de inte hunnit ta fram rutiner för detta ännu.

Kommentar: Läroplanen gäller med den nya skollagen även för fritidshem. Detta för att bland annat markera samhörigheten mellan skola och fritidshem.

Sammanfattning

Erbjudande om fritidshem eller öppen fritidsverksamhet för elever 10-12 år skiljer sig stort mellan de olika områdena och mellan skolorna. Några skolor har fritidshem för elever i årskurs 4 och 5 men flera anser sig bara ha möjlighet att bedriva verksamheten för årskurs 4. I några fall bedrivs verksamheten tillsammans med elever i årskurs 3. Tre skolor erbjuder fritidsverksamhet på fritidsgård i kultur och fritids regi.

Kommunen ser inte till att all fritidsverksamhet bedrivs i ändamålsenliga lokaler (2a kap. 3§ sista stycket, 1985 års skollag)

Nedan redovisas hur skolorna i respektive område bedömer lokalernas funktion och lämplighet för fritidsverksamhet.

VÄSTRA OMRÅDET

Ellagårdsskolan, Erikslundsskolan, Rösjöskolan, Vallatorpsskolan

Lokaler anpassade till verksamheten

- Tre skolor anser sig ha bra och varierande lokaler, i något fall små men välutnyttjade.
- En skola anser sig inte ha lokaler som är anpassade för verksamheten

- Två skolor samnyttjar lokaler med skolan – viss nackdel för fritidsverksamheten som måste plocka undan efter sig

Status på lokalerna

- Tre skolor anser att lokalerna har god status
- En skola anser att lokalerna är i mycket dåligt skick

Ljudnivå

- En skola anser att ljudnivån är acceptabel
- Tre skolor uppger att ljudnivån är för hög och bullrig

Gruppstorlekar personal/barn

- Gruppstorlekar 6-9 år varierar mellan 11 till 15 barn per personal.
- Två skolor har 4 med högskoleutbildning, en skola har 10 och en uppger att de har 43 procent högskoleutbildade för fritidsverksamhet.

Stimulerande miljö inne/ute

- Tre skolor anser att innemiljön är stimulerande och kreativ medan en uppger att det stämmer till viss del
- Tre skolor anser att utemiljön är mycket bra och att den kan utvecklas för lärande i uteklassrum.
- En skola anser sig inte ha en bra utemiljö men har det i närheten av skolan

Lokaler i/nära skolan

- Samtliga skolor uppger att de nyttjar stora delar av skolans övriga lokaler såsom idrottshall, textilsal, verkstäder, musikrum, bibliotek,
- Skolorna beger sig utanför skolorna i varierad omfattning för besök på: Tibblebadet, badmintonhall, olika parker, badplatser sommardag.

Sammanfattning

Av områdets fyra skolor anser tre att skolan erbjuder små men bra och varierande lokaler. Dock anser tre skolor att ljudnivån är för hög och bullrig. Den skola som uppger lokaler i mycket dåligt skick ska läggas ner och ersättas av en nybyggd skola från 2016 eller eventuellt något tidigare. Fram till att den nya skolan står klar behöver skolan ha lokaler som fungerar för undervisning på ett tillfredsställande sätt. Utemiljön anses av en skola inte vara tillräckligt god och stimulerande.

NORRA OMRÅDET

Byleskolan, Kyrkskolan, Löttingelundsskolan, Midgårdsskolan, Myrängen

Lokaler anpassade till verksamheten

- Fyra skolor anser sig ha bra och varierande lokaler men samtliga uppger att de är trångbodda
- En skola anser sig inte ha lokaler anpassade till verksamheten till stor del beroende att de är i så dåligt skick
- Alla utom en skola samnyttjar lokaler med skolan

Status på lokalerna

- Två skolor anser lokalerna har god status
- Två skolor har behov av renovering och uppfräschning och en skola är i mycket dåligt skick

Ljudnivå

- Två skolor anser att ljudnivån är acceptabel
- Tre skolor uppger för hög eller något för hög ljudnivå. Svårt för elever med hörselproblem.

Grupstorlekar personal/barn

- Grupstorlekar varierar mellan 14-17 barn per personal
- En skola har 7 personal med högskoleutbildning, en skola 2 stycken och en anger att 45 procent har en högskoleutbildning. Övriga uppger problem med att få tag i utbildade fritidspedagoger eller förskolelärare.

Stimulerande miljö inne/ute

- Tre skolor anser att innemiljön är kreativ och stimulerande trots att det är trångt
- Två skolor anser att innemiljön behöver förbättras
- Samtliga skolor anser att utemiljön är mycket fin och stimulerande och kan utvecklas mer för lek och lärande i olika uterum.

Lokaler i/nära skolan

- Fyra av skolorna nyttjar stora delar av skolans övriga lokaler medan en skola endast har tillgång till gymnastiksal
- En skola saknar tillgång till lokaler för bild och form, textilslöjd
- Två skolor saknar lokaler för fritidsverksamhet 10-12 år men erbjuder Gribbylunds fritidsgård
- Skolorna beger sig i varierad omfattning iväg utanför skolan för besök på simhall, idrottsplats, bowling, bibliotek i intilliggande skola.

Sammanfattning

Flera av skolorna uppger stort behov av mer utrymme och renovering av befintliga lokaler. Den skola som uppges vara i mycket dåligt skick står inför en omfattande om-tillbyggnad de kommande åren. Ett problem som framförs är att det är svårt att rekrytera personal med högskoleutbildning. Många skolor är

trångbodda och framför att utemiljön kan utvecklas för att nyttjas mer som uteklassrum.

ÖSTRA OMRÅDET

Drakskeppsskolan, Norskolan, Näsbyparksskolan, Slottparksskolan, Viggbyskolan, Ytterbyskolan

Lokaler anpassade till verksamheten

- Fyra skolor anser sig ha bra och varierande lokaler men tre uppger att lokalerna är små och det är trångt
- Samtliga har egna lokaler för fritidshem 6-9 år

Status på lokalerna

- Statusen på två skolor är god
- Fyra skolor behöver rustas upp varav två i stort behov av renovering

Ljudnivå

- En skola anser att ljudnivån är acceptabel
- Fem skolor uppger att ljudnivån ofta är för hög

Gruppstorlekar personal/barn

- Gruppstorlekar varierar mellan 13 till 22 barn per personal, snitt 19 barn/personal
- Två skolor har 6-7 med högskoleutbildning, en skola har 4 och övriga tre har 1.

Stimulerande miljö inne/ute

- Två skolor anser att inomhusmiljön är stimulerande och kreativ medan fyra skolor uppger att det är svårt att utveckla med nuvarande lokaler
- Samtliga anser att utemiljö är bra eller mycket bra med varierad terräng och utbud av fasta redskap. Med fast tak kan gården utnyttjas mer framförs från en skola.

Lokaler i/nära skolan

- Samtliga skolor uppger att de nyttjar stora delar av skolans övriga lokaler såsom idrottshall, hemkunskap, slöjd- och musiksalsal, matsal med scen, bibliotek etc.
- Skolorna beger sig utanför skollokalen i varierad omfattning för besök på racketcenter, närliggande parker

Sammanfattning

Nästan samtliga skolor har små och trånga lokaler samt i behov av upprustning och renovering. Att det är trångt medför att ljudnivån ofta är för hög. Flera skolor anser att det är svårt att utveckla en kreativ och stimulerande innemiljö men att utemiljön är god och erbjuder stimulans på samtliga skolor. Två av skolorna står inför en omfattande om- och tillbyggnad.

DISKUSSION

”Erbjudande av utbildning” Skollagen 14 kap. Fritidshemmet

3 § Varje kommun ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i kommunens förskoleklass, grundskola och grundsärskola.

Tillgång till fritidshem eller öppen fritidsverksamhet för 10-12 år varierar i kommunen. Här säger skollagen 1 kap. 8 § att alla barn ska ha - *Lika tillgång till utbildning – oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden.* Från flera skolor uppges att behovet av fritidshem för elever i årskurs 4-5 är så litet att det inte går att finansiera verksamheten. En annan förklaring är att skolorna saknar lokaler för att kunna bedriva denna verksamhet. De är medvetna om att det finns ett uppdrag att erbjuda fritidshem eller öppen fritidsverksamhet men framhåller att det saknas resurser och lokaler för att kunna genomföra verksamheten. De anser sig därför inte heller kunna påverka sitt uppdrag. I den nya skollagen har det förtydligats att fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. Men lagen säger vidare att om eleven inte har särskilda behov som kräver plats i fritidshem så får öppen fritidsverksamhet erbjudas istället från höstterminen det år eleven fyller 10 år. Lagstiftaren betonar även att det är närheten till den skola där eleven får sin utbildning som ska vara utgångspunkt för placeringen av fritidshem, ”vid eller så nära elevens skola som möjligt”. I två områden finns skolor som valt att enbart erbjuda fritidsverksamhet för 10-12 år på någon av kommunens fritidsgårdar. I de flesta fall är dessa gårdar belägna nära elevernas skolor men för två skolor är det inte ett alternativ för föräldrarna eftersom det är för långt till närmaste fritidsgård. För vissa föräldrar är fritidsverksamhet på fritidsgård inte ett alternativ över huvud taget.

Elevgrupperna och miljön – skollagen 14 kap. 9 §

Huvudmannen ska se till att elevgrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att eleverna även i övrigt erbjuds en god miljö.

Eftersom många skolor saknar lokaler för fritidshem 10-12 år vill de heller inte marknadsföra sig. Men populär verksamhet beror inte enbart på tillgång till bra lokaler på skolan framförs också. Bra fritidsverksamhet kännetecknas av duktig och engagerad personal och behöver inte bedrivas i lokaler på skolan – utan

utomhus och utanför skolan. Detta förutsätter bra utomhusmiljö och god tillgång till personal. På flera skolor arbetar personal ensam med fritidshem eller fritidsverksamhet för 10-12 år. Då finns ingen möjlighet att lämna skolan för aktiviteter utanför. Detta innebär även en risk för att det blir för stora grupper samt att det inte finns utrymme för att ge verksamheten ett pedagogiskt planerat innehåll.

Likvärdig utbildning – Skollagen 1 kap.

9 § Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.

På de skolor där verksamheten erbjuds skiljer sig sättet att bedriva undervisningen på av olika anledningar. Enligt *skollagen 1 kap 9 § och 2 kap. 8 §* ska utbildningen vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet samt att huvudmannen har ansvar för att alla barn och ungdomar får en *likvärdig utbildning*. Med likvärdig avses att kvaliteten i verksamheten ska vara så hög att de fastställda målen kan uppnås oavsett var i landet verksamheten bedrivs.

Behovet för fritidshem för elever 10-12 år uppges ofta vara väldigt litet, ibland så få som sju barn. Det har framförts att det behövs minst 15-20 elever för att det ska gå att finansiera en tjänst för den verksamheten. För 2013 är peng för fritidshem 10-12 år 12 553 kr/år medan peng för fritidshem 6-9 år är 31 498 kr/år. Personalkostnad och mellanmål är lika hög för skolan oavsett ålder. Skillnaden i peng kan vara en starkt bidragande orsak till att skolorna inte anser sig kunna bedriva och finansiera fritidsverksamhet för 10-12 år. Föräldrar betalar samma avgift för fritidshem 6-9 och 10-12 år. Det innebär att de troligen förväntar sig samma personaltäthet, utbildning och lärande för båda verksamheterna vilket är svårt att uppnå med den låga peng för 10-12 år.

Ett sätt för några skolor att ekonomiskt kunna hantera det fåtal elever som har behov av fritidshem 10-12 år är att förlänga skoldagen för nya elever i årskurs 4 som en form av öppen verksamhet eller blanda dem med elever i fritidsklubb för årskurs 3. De anser sig inte kunna ordna motsvarande för elever i årskurs 5. Detta är en lösning som inte svarar mot kraven i skollagen som säger att verksamheten ska vara utformad utifrån barnens ålder, mognad, behov och intressen samt att plats måste erbjudas i fritidshem eller öppen fritidsverksamhet fram till vårterminen då eleven fyller 13 år.

Öppen fritidsverksamhet - Skollagen 25 kap.

4 § Enligt 14 kap. 7§ får en huvudman under vissa förutsättningar erbjuda öppen fritidsverksamhet i stället för fritidshem. Den öppna fritidsverksamheten ska genom pedagogisk verksamhet komplettera utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och andra särskilda

utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras. Verksamheten ska erbjuda barnen möjlighet till utveckling och lärande samt en meningsfull fritid och rekreation.

På flera skolor erbjuds fritidsverksamhet på någon av kommunens fritidsgårdar som drivs av kultur och fritid. Från flera håll har framförts att det sedan lång tid tillbaka finns en inställning i Täby kommun att fritidsverksamhet för 10-12 år ska bedrivas på fritidsgård om sådan finns. Men det finns inget avtal som reglerar detta.

För fritidsgårdar i kultur och fritids regi ges peng för fritidsverksamhet 10-12 år endast för inskrivna barn. Öppen verksamhet ska finansieras inom rambudget oavsett hur många som kommer. Det arbetar cirka 2-3 personal per fritidsgård. Antal barn varierar från dag till dag men till exempelvis fritidsgården Myran kommer cirka 70-80 barn. Föräldrar betalar samma avgift för fritidsklubb som för fritidshem. Det vill många inte betala framförs från kultur och fritid. Kultur och fritid arbetar utifrån ett antal mål som fullmäktige har fastställt för verksamheter inom kultur och fritidsnämndens ansvarsområde. Varje fritidsgård har satt upp tre aktiviteter kopplade till effektmålen. Men för att kunna kvalitetssäkra verksamheten behöver bra mätinstrument tas fram. Kultur och fritid ser gärna att detta arbete görs i nära samverkan med Barn och grundskola. Det poängteras att i diskussioner om innehåll och utformning av fritidsverksamhet för 10-12 år är det viktigt att skilja mellan hur en fritidsledare och fritidspedagog arbetar.

Det behöver klargöras vilken inställning huvudmannen har till hur uppdraget om att erbjuda utbildning i fritidshem eller öppen fritidsverksamhet ska anordnas och bedrivas. Idag är ansvarsförhållandet oklart mellan skola och fritidsgård i kultur och fritids regi. Det måste bli tydligt vem som har ansvar för verksamheten oavsett hur den bedrivs. Dessutom finns en annan aspekt att ta hänsyn till. När det gäller elever i fristående skolor så säger lagen att hemkommunen ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever som går i en fristående skola i de fall huvudmannen inte erbjuder sådan utbildning (Skollag 14 kap. 3 §). En förklaring som anges är att det enligt lagstiftaren kan föra för långt att kräva att varje fristående skola ska anordna fritidshem. För höga krav kan då komma att ställas på exempelvis mindre fristående skolor. De kan dock samverka med annan kommunal eller fristående skola, eller ett fritidshem med enskild huvudman, om att erbjuda fritidshemsplats till eleverna. För lagstiftaren är det viktigt att alltid beakta föräldrars och elevers önskemål om val av fritidshem.⁴

Om rektor har ansvaret att anordna fritidshem eller öppen fritidsverksamhet för 10-12 år på skolan och det saknas lokaler och finansiering av personal måste lösningar tas fram för att skolan ska kunna utföra uppdraget. Samtidigt måste det vara i enlighet med lagen om offentliga bidrag på lika villkor.

⁴ Nya skollagen – En lagkommentar JP Skolnet s. 833

Om huvudmannen fortsätter att erbjuda fritidsverksamhet för 10-12 år på fritidsgård måste skolan ha en dialog med kultur och fritid om att fritidsgårdarna behöver ha tider som passar eleverna. Idag skulle det kräva resurser för kultur och fritid som inte finns. Fritidsgårdarna håller öppet till kl.22 och kan inte ha personal för hela dagen och kvällen. De måste även få lokaler som är anpassade för verksamheten.

Vissa föräldrar väljer bort fritidsverksamhet när det är en fritidsgård som står till buds. Inte heller en närliggande skola med årskurs 6-9 accepteras alltid av föräldrar. De vill ha samma trygghet för barnen som på fritidshem för 6-9 år. För skolorna är det samtidigt viktigt att göra eleverna självständiga. Att ta sig ut för egna aktiviteter utanför skolan. Det målet har en skola satt upp för sin verksamhet. För flera skolor, särskilt i det västra området, är det något som redan pågår för de flesta av eleverna vid två skolor. Men det finns alltid undantag och i början av årskurs 4 kan elever behöva stöd i sin utveckling för att bli mer självständiga. Elever som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling **ska** erbjudas utbildning i fritidshem enligt skollagen kap 14 6§.

I det fortsatta arbetet med att ta fram en handlingsplan med åtgärder bör det formuleras mål för fritidsverksamhet för 10-12 år.

Utbildningen syfte – skollagen 14 kap. Fritidshemmet

2 § Fritidshemmet kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och särskilda utbildningsformer som skolplikt kan fullgöras i. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov.

Genom att lagstiftaren valt att ta in i nya skollagen att läroplanen även ska gälla för fritidshem blir det tydligare att fritidshemmet kompletterar skolan. Läroplanen är, vid sidan av skollagen, det viktigaste styrdokumentet för verksamheten i förskola, skola, vuxenutbildning och fritidshem. (Skollag 1 kap. 11 § För varje skolform och för fritidshemmet ska gälla en läroplan som utgår från bestämmelserna i denna lag. Läroplanen ska ange utbildningens värdegrund och uppdrag. Den ska också ange mål och riktlinjer för utbildningen).

Graden av samverkan och samarbete mellan fritidshemmet och skolan har utvecklats men varierar från skola till skola. I förarbetena till nya skollagen framhålls att integration och samverkan mellan skola och fritidshem är viktigt och att fritidshemmen under senare år knutits allt närmare skolan. I många kommuner har de båda verksamheterna samordnats organisatoriskt genom lokalintegration

och gemensam arbetsledning.⁵ Resultaten från enkäten, intervjuer och VÅGA VISA visar att det på flera skolor till stora delar saknas nära och fungerande samverkan och samarbete mellan fritidshem och skola samt mellan skola och fritidsgård.

SLUTSATSER

Tillgång till och utformning av fritidshem och fritidsverksamhet för 10-12 år skiljer sig åt mellan de olika områdena och på skolorna. Det erbjuds inte en likvärdig utbildning för eleverna.

Det bedrivs inte fritidshem och öppen fritidsverksamhet för 10-12 på några skolor i västra och norra området. Elever hänvisas till fritidsgårdarna Myran i Vallatorp, Hermelinen i centrum, Gribbygård i Gribbylund och Runan i Täby kyrkby. De ligger för långt från elevernas skolor i vissa fall och är inte ett alternativ för många elever och föräldrar. Skollagens krav att denna verksamhet måste erbjudas vid eller nära skolan måste säkerställas om det uppstår behov av platser.

Uppdraget från kommunen/huvudmannen att bedriva fritidshem och öppen fritidsverksamhet för 10-12 år i skolan eller på fritidsgårdar behöver tydliggöras. Ansvarsförhållandet mellan barn- och grundskolenämnden och kultur och fritidsnämnden behöver klargöras.

Fritidshem ska komplettera skolan. Närmare samverkan och samarbete mellan fritidshem och skola samt mellan fritidsgård och skola behövs för att få en helhetssyn på eleven, få en samhörighet mellan skola och fritidsverksamhet och ett samnyttjande av lokaler.

Det behövs verktyg för att säkerställa kvaliteten i fritidsverksamheten.

Olika peng för fritidshem 6-9 år och 10-12 år försvårar för skolorna att finansiera en verksamhet för de äldre. För 2013 är peng för fritidshem 10-12 år 12 553 kr/år medan peng för fritidshem 6-9 år är 31 498 kr/år.

Det är svårt att rekrytera utbildad personal samt viktigt att behålla och fortbilda befintlig personal.

I Norra och östra området är flera skolor mycket trångbudda och med lokaler i dåligt skick. I några fall ska skolorna byggas om och byggas till och viss utökning ska ske för de övriga. Men fram till dess behövs förbättringar/alternativ för fritidshemsverksamheten.

⁵ Nya skollagen – En lagkommentar. JP Skolnet s. 828

Fritidspersonal behöver stöd och idéer att hitta nya lösningar att bedriva verksamhet, till viss del även utanför skolans lokaler.

Med en genomtänkt och utvecklad utemiljö ges möjligheter att stimulera elevernas utveckling och lärande samt till en meningsfull fritid om tillgången till lokaler är begränsad.

Förslag till åtgärder/fortsatt arbete

Nästa steg blir att mot bakgrund av utredningens resultat i en handlingsplan göra en bedömning vilka åtgärder som krävs för att kommunen ska uppfylla de krav som ställs på huvudman avseende en god fritidshemsverksamhet både till innehåll och tillgänglighet.

KÄLLFÖRTECKNING OCH REFERENSER

Enkät svar och intervjuer

Ellagårdsskolan
Erikslundsskolan,
Rösjöskolan
Vallatorpsskolan
Byleskolan
Kyrkskolan
Löttingelundsskolan
Midgårdsskolan
Myrängen
Drakskeppsskolan
Norskolan
Näsbyarksskolan
Slottparksskolan
Viggbysskolan
Ytterbyskolan

Skriftliga källor

Nya skollagen – En lagkommentar. JP Skolnet
Tjänsteutlåtande och rapport. Täby kommuns svar till Skolinspektionen. Dnr 115/2011-66. BGN 2012-02-09.
Skolinspektionen Kommunbeslut efter tillsyn av Täby kommun, Dnr 43-2010:5177. 2011-12-12
Skollag (2010:800)
SKOLFS (2010:37) Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet
Skolverkets allmänna råd 2007 - Kvalitet i fritidshem